Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 16 ФЕВРАЛЬ, 1988 ШУ. ★ № 20 (7523). ★ Мах 3 кеп.

ТАХАН НОМЕРЕ:

Яхъа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Январь бетта итогаш йича гучадаьлар. Малгобекски района М. Горьке цIерагIча совхоза дояркашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха Вельхнева Лиза йолга. Планах яккха езар 120 килограмм йолаш, хIара кхоабача Iаттагара цо яьккхай 227 килограмм шура. Из дарца дикка тIеххкхоачашдаьд шу дIадолалуш ше тIанийца социалистически декхараш а.

Къонача доярках баьккхача толама лоархIам хьахьокхаш да районе меттел, ерригача республике а цIи хезача, хIанз цу боахаме болх беш болча Евлоева Лебеханали Коригова Банатели котъялар. ДIадахача шера кхоалагIа мара яцар из. Хьалха яр хIара беттача Iаттагара 5.025 килограмм шура яьккха дуккхача орденийн медалийн кавалер, нана - турпал Вельхнева Лебехан.

Укх шера январе а во дац цар хьокхамаш. План 120 килограмм йолаш, хIара Iаттагара царех хьалхарчо 190, шоллагIчо 188 килограмм шура яьккхай.

Совхоза шин ферма коллективашта юкъе а социалистически яхь яьржай. Укхаза хьалха я январа план 130 процент гаргга кхоачашъяь № 2 йола ферма. Шура йоаккхаш санна дика къахьийгар цо хьайбашта дулх тIакхетийтача, Iаьсий хьалкхедеча. Цига белгалбаьннача наьха цIераш йоахаш хилча, эггара хьалха хьоахабе беза бежа Iуй Байсагуров Къарамсолтей Марзабеков Къамболати. Цар хьинаро аьттув беннаб цу фермерча дояркашта, царца Л. Вельхиева а йолаш, шийтталагIча пятилетка кхоалагIа шу тIехдика дIадоладе.

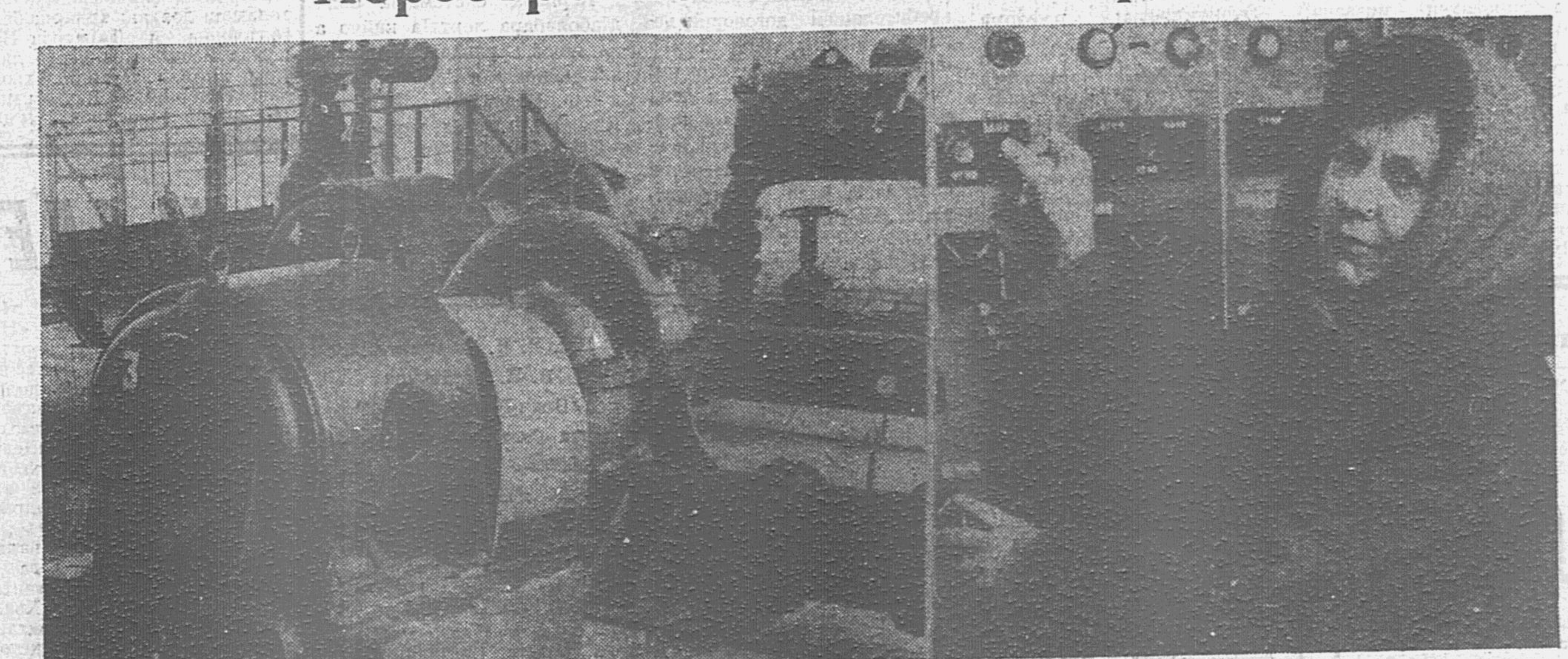
Деша дай бац

Назрановски района юртбоахама къахьегамхоша дош деннадар 23 февраль хьатIакхачале 202 трактор тоаяь йистеяккха. ТIаккха фуд хьадаьр? Таханарча дийнахьа царех ерригa а 170 трактор мара яц бIаьстан кхашкара балхаш дIадоладе кийча йолаш. КIеззига дикагIа латт гIулакх комбайнашца. Тоае лийрхIача 74 комбайнах 68 кийчон мугIаре дIаоттаяьй.

Къаьста во хьал да техникана ремонт еча «Назрановский» совхозе. Январь бетта мехмастерске тоае хьайоалаяь нйс трактор хIанз а меттахьа ца йоалаш латташ я. Бахьан — цхьайола оатхалаш тоъац. Ледара леладу техникана ремонт елга Абадиев Мухьмад кертте латтача Наьсар-Кертерча отделенена чуйоагIача № 4 йолча бригада коллективо. Цу тайпара хьал сихха дикалгахьа хувца ца лой, тамаш я-кх бIаьсти хьатIакх а ь ч а ча укхазарча болхлой кертах каетта езаш ца хуле.

Дагадохийта лов царна КПСС Центральни Комитето дукха ха йоаццаш юртбоахама къахьегамхошка даьча кхайкарал тIа техника тоаяра къоастаь ха хIанзле чакхъяьнналга. Сихха, хье ца луш, ерригa таронаш оарцагIъяьха, кийчон мугIаре дIаоттае еза тоа ца еш йиса ерригa техника.

Перестройке хьалхалаттараш

Дикача къахьегама толамашца чакхдаьккхар дIадахa шу Вознесенски газ чакхйоахача завода коллективо. Товарни продукци арахецара шера план 32,9 процент тIеххкхоачаш а еш, 47 эзар сома маьха пайда бир коллективо, 77,4 процент лакхъяй къахьегама овсарле. ХIаьта из бахьан долаш хьабаь пайда 216 эзар сом да.

Керда шу доладелча денз Грозненски газ чакхйоахача заводах дIа а теха болх бе йолаенна й барттайна интернациональни коллектив цун отделени а лоархIаш. Пятилетка йолаелча денз хьаллаьца къахьегама темпаш кхы лаьгI ца йолийташ, денгара денга хьокхамаш эргадоахаш болх бу отделене коллективо карарча шера а. Из къаьгга хьахьокх чакхбаьннача январь бетта цунна карагIдийннараша. 15,4 процентага дIакхоачаш лаьгIдаьд газ чакхйоахараша продукци хьаярга дIадодаш дар, 132,2 процент кхоачашъяьй продукци йохкара бетта план. Из бахьан долаш хьахинна цIена пайда 467 эзар сома маьха ба. Дикка тIеххкхоачашдаьд дерригa кхыдола технико-экономически хьокхамаш а.

Уж башха-дика толамаш дахара газовикашта гIо даьд отделене коллективе шерра йоаржаяь социалистически яхь лелаяро, цун моральни а материальни а стимулех оазза а боагг Iача оесса а пайда ийбаро. Иштта кертерча цехий коллективашта юкъе хьалхле дIа ца хецаш къахьегаш хьайоагIа Пресняков Валерий Иванович керте латта товарно-сырьевой участкан Клочков Василий Васильевича кулгалду комбинированни установкаш яраш, хIаьта гIонна йолча цехашта юкъе белгалъяьннай Королев Анатолий Васильевич керте латта КИП-и А участоки Евлоева Султана Аьсета кулгалду заводской химически лаборатори.

Участкашта, сменашта юкъе лоаттаярал совгIа шерра шоашта юкъе а социалистически яхь йоаржаяьй отделене къахьегамхоша. Укхаза къаьстта белгалбаьнна рех ба слесараш Батыжев Хащум, Шевченко Александр, оператораш Батыжев Альберт, Золотухин Валерий, машинисташ Селезнева Татьяна, Филиппова Натальяя, кхыбараш.

Къахьегаме дика хьокхамаш гойта, социалистически яхье хьалха латта царна гIо ду дукхагIбараш общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш хиларо. Иштта халкъа депутатий Малгобекски горсовета депутат я Филиппова Наталья, бригада Совета председатель ва цхьайтталагIча пятилетка а коммунистически къахьегама а ударник воккхагIвола оператор В. Золотухин, халкъа суда заседатель, цеха профорг, кагирхой хьехамча я Т. Селезнева, хIаьта Къахьегама Сийлен кхоалагIча степена кавалер, цхьайтталагIча пятилетка а коммунистически къахьегама а ударник, слесарь А. Шевченко хьаьнала кхоачашдеш ва цехкома председатела, завода партбюро члена бехктокхаме декхараш. ХIаьта цу тайпара вахара хьинаре позици йола коммунисташ, комсомольцаш, производства ветераш кIезига бац, газ чакхйоахараштa юкъе.

Барт болаш, дерригa юкъара долаш, вIаши оагIув хьаллоацаш я коллектив, цудухьа ди денгара ме доала тоалуш, эргадувлаш доагIа цун гIулакхаш, алсамдувл шоай предприяте перестройка яра цар юкъекхухьаш дола дакъа. ХIаьта цу дерригне бIу болийт дIахо йодача хана а цар толамаш совдургхиларах, даим а уж шоай деша дай хургхиларах, хIана аьлча ханаца гIа боахаш, цо дIадехарашца шоай гIулакхаш нийсдеш къахьег газ чакхйоахараша.

Р. АУШЕВ.

СУРТАШ ТIА: 1) Ший боахама дика доал ду оборотни водоснабжене блока машиниста Т. Селезневас; 2) Къахьегама Сийлен III-ча степена орден лелаер, слесарь А. Шевченко.

Автора сурташ.

КПСС ОБКОМЕ

12 феврале хиннача КПСС обкома заседане хьежар транспорт газови доагорга яккхара даькъе технически прогресс дIахо а дегIайоаларца дувзаденнача дешага.

Белгалдаьккхад, 1985—1987 шерашка республике газ чуйохийта шиъ компрессорни станцеш болх бе йолаялийтар, тIехьа тIайоагIача пятилеткашка кхы тIа хьалъе лерхI уж. ТоIаьи коачъяьи газ чуйотта хIанзара парк 800 совгIа йолча единицана лаьрхIа я.

Бакъда, цу лоархIамеча балха темпаши масштабаши парте а правительствас а дIадехарашка хьежжа яц. 200 гаргга газобаллонни автомобиль коачача газаца болх беш яр шу долалуча юххье. Госагропроме, респотребсоюзе, «Чеченингушводстрой» гIишлош еча управлене кагийча боахамашка болх бара дIа-са йийкъа яр газобаллонни автомобилаш, кийчъяь яцар производственни, водительскии ремонтнии кадраш.

Цхьайолча автотранспортни предприятешта газа хьожаьча лимитах во пайда ийцаб. Газобаллонни автомобилашта эша запасной оатхалаши аппаратурен лоаттаеча цIенхаштта кхоачамбоацараш да НГIАССР Госснабе, уж дукхагIа хилийтара инициатива йолаш яц министерствашц ведомствашц. Республике яц баллонаш технически кхы тIа тоаеш йола пункт, уж хувцара фонд хьаяра дош къоастадаьдац.

КПСС обкома бюрос партийни, советски, боахама органаш декхарийла яьй транспорт газови доагорга йоахилга сихдара, цу балха тIара кхоачамбоацараш дIадахара хиланза дарг мел доаца гIулакхаш де, цу балхах эггара лоархIамеи тIехьатетта йиш йоацеи боахама декхар а лерхIаш.

ДIахо а социалистически законности правопорядоки чIоагIъяра, гражданий бокъонаши законагIа доагIа хьашташи чIоагIагIа лорадара Грозненски района партийни, советски, боахама органаша бу болх бийцар.

Белгалдаьккхад, дукхача юххьанцарча парторганизацеша, юртий Советаша цу лостамера практически болх вIаштIехьбаккханза хилар. Планаш кхоачаш ца еш, дика йоаца продукци арахецаш, припискаш еш, гражданий къахьегама, жилищни бокъонаш телхаеш моттигаш я. Бахача наха правови кхетам луча, социалистически законность лeладара тIехьарча къовсаме лоархIаме кхоачамбоацараш да, йизза яц гласность. Мелбалийтаб пачхьалкхени общественнии рузкъана тIакхувдара духьалара, кхыдола хIама яккхар духьа деча зуламашта духьалара къовсам. Халкъа рузкъа лечкъадераш ловргбоаца хьал оттадаьдац. Маларца корта бохабара, наркоманена духьаларча къовсаме пайда боалаш хIама даьдац. Парте райкомо, райисполкомо мелдалийтад бокъонаш лораяра общественни формированешта кулгалделга.

Социалистически законности правопорядоки дIахо а чIоагIъярах, гражданий бокъонаши законагIа доагIа хьашташи чIоагIагIа лорадарах бола КПСС ЦК соцам кхоачашбара дешай хьакъехьа парте Грозненски райкомо, райисполкомо, бокъонаш лораеча органаша беш бола болх кхоачамбоацаш лаьрхIар КПСС обкома бюрос. Парте райкома тIадиллад хIара къахьегача коллективе, нах бахача пункте социалистически законности правопорядоки лоаттаяра гIулакхашка бокъонца хьажа, из болх гласноста хьалашка, общественность шерра юкъе а озаш бе. Района вахара ерригача сферашка советски законаш цIенхаштта леладергдола тайп - тайпара гIулакхаш де.

Парте горкомашта, райкомашта могадаьд КПСС ЦК социалистически законности правопорядоки чIоагIъяра дешай хьакъехьара соцамаш кхоачашдара чIоагIа тIахьожам лоаттабе, къахьегамхошта правови кхетам балар хадданза теркаме лоаттаде, кулгалду кадраши специалисташи правови кийчбара дикагIа йоакхо е.

Парте обкома бюрос республика бокъонаш лораю органаш декхарийла яьй шоаш кулгалдеча учрежденей болх эргабаьккха тоабе, шоай декхар гIалат ца доалийташ кхоачашделга кадрашкара дукхагIа хьадеха, профессиональни дикагIа кийчъе. Министерствашцеи ведомствашцеи тIадиллад пачхьалкхени договорнии дисциплина, къахьегама законодательство, социалистически рузкъа лорадарах, припискаш ярца, брак йолаш продукци арахецарца боахама доал ца дарцеи рузкъа доадарцеи лоаттабеча къовсамах дола законаш леладара даькъера кулгалхой бехктокхам хадданза лакхбе.

Предприятей, организацей, учрежденей подсобни боахамаш дIахо а дегIадоаладарца дувзаденна долча дешага хьежаб.

Белгалдаьккхад, республике 8 эзар гектар гаргга лаьтта дола 104 подсобни юрта боахам хьабаь а болх беш а хилар. ХIара шера цу боахамашкара болхлоштеи гIулакхерча нахаи дукха дулх, шура, чкъаьрий, баьцадааараш, модз лоаттаду. Из да пачхьалкхен рыночни фондана тIакхета хIама, бакъда, из гаьнна кхоачамболаш дац кхачан продукташца къахьегамхой хьашташ кхоачашдара.

Республике кIезига хьахул подсобни боахамаш, долаш дараш ма доаггIара дагIадагIац. Дукха да цу боахамашка продукци яккхарга дIадодар. Бизза пайда эцац нокхарий, коа тIара оалхазараш, кроликаш, нутреш лелаяра таронех. Подсобни боахамаш дахкара е товариществай бешамаш яра лаьтта къоастадара къахьегача коллективаша ду дехараш кхоачаш ца деш йIаьхха ха йоаккхаш моттигаш я.

НГIАССР Министрий Совето, Госагропромо, министерствашa, ведомствашa, парте горкомаша, райкомаша чIоаггIа теркам тIабахийта боагIа предприятей, организацей, учрежденей подсобни боахамаш дегIадоаладара, цу даькъе нийслу кхоачамбоацараш дIадахара. Подсобни боахамаш дехка деза къахьегалургдола баха нах бе болх боацаш мукъаболча юрташкарча районашка. Цу боахамий коллективашта чIоагIагIа партийни влияни е еза, уж квалифицированни кулгалхойи специалистийи кадрашца чIоагIдара йоакхо е еза, социальни хьакъехьара декхараш кхоачашде деза.

Массови информаце средствашa хьинаре гучаяха еза подсобни боахамий проблемаши таронаши, кIоаргагIа дувца деза цар балхах, дикагIа хьахьокха беза хьалха латтача коллективай болх.

Парте обкома VIII пленуме даь къамаьл укх шера 28 январе «Грозненский рабочий» яхача республикански газето толхадарах дийцар. Белгалдаьккхад, белггала аьлча, кулгалдеча цхьаболча болхлой хьакъехьа цхьан къамаьла тIа критически замечанеш яь хилар, бакъда, уж чакх ца йоалийташ газетни отчета тIара дIаяьха хилар.

Бюрос теркаме ийцар гIалат далийтача воккхагIволча корреспондента, КПСС члена М. К. Мурадовна партийни бехк а беш, «Грозненский рабочий» газета редакце юххьанцарча парторганизаце собране баь соцам. Газета редактора заместителга Л. А. Сергиенкога цIенхаштта дIахайтар пленума материалаш арайоахача хана цо тIахьожам ца лоаттабарахи араяха уж кийчъеш доагIар кIезига хьадехарахи из бехке йолга.

Бюро заседане чIоагIийр парте обкомеи НГIАССР Министрий Советеи творчески союзий болх тоабара хьакъехьарча гIулакхий план, кхыдолча дешашка а хьежар.

Нов. О. В. Чапановна Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Дуккхача шерашка беркате Iилма-тохкама болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъалацарахи Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла филологически Iилмай кандидата Чапанов Висангире Оренакъа — Нохч - ГIалгIай историе, социологе, филологе института метта сектора заведующена.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный, 1988 10 февраль.

Нн. С. З. Дубовойна, Г. Г. Черемисина Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Дуккхача шерашка беркате юрта боахаме болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъалацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла ветеринарни Iилмай кандидата Дубовой Сергей Захаровича — Iилма-тохкама ветеринарни станце лабораторе воккхагIволча Iилман болхлочоа, ветеринарни Iилмай кандидата Черемисин Григорий Григорьевича — Iилма-тохкама ветеринарни станце бруцелезен лабораторе заведующена.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный, 1988 10 февраль.

Нов. А. А. Цакаевна Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Советски органашка дуккхача шерашка беркате болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъалацарахи Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Цакаев Адвахид Абдулхамидовича — Гудермесски горисполкома председатела заместитела.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный, 1988 10 февраль.

Собкора колонка

Саг хьаькъалах воаккхар

ГIайгIане цифраш: Дагестана, Къулбаседа - ХIирий, Черсий - Балкхарой, Нохч-ГIалгIай республикашка наркотикаш озараш, маха теха чуйоаттараш дуккха а бIаьш нах ба. Царна юкъе кхувшбоагIараш, ондабаланза бараш а кIезига бац. Уж бIаьш—цун тIехье унзара хулача «дегIа тоам беча гIулакха» тIакхуврий духхьал официальни таьрахь мара дац. ТIаккха мелб дIаязбанза бараш?

Цу унахцIена доацача гIулакхо керда-керда нах чуувз. Эрий тIабоала кIомал Дагестане наг-нагахьа мара нийса лой а, цхьан шера укхаза 111 наркоман тIакхийттав. Махачкалерча «Дружба» яхача кинотеатра йисте наьха киса чукхайдачара гучуваьлар шийтта шу даьнна Мамед. Милице дарн дир цо: «Сона ахча эшар, анаша чутоха гIаьле эцар духьа». Гучадаьлар, кIаьнк наркотикага Iомаваьр ха яьнна зуламхо волга. Соахка Къулбаседа-ХIирийчен кхашкара кIомал лечкъабечара Дагестанера 22 саг лаьцар.

Мишта дIадерзаде гIерт гIулакх къоал даь болхачара гучабаьнна ХIирийченера нах? Орджоникидзерча Р. Рубоева йоахар ше бIаь грамм наркотик Воронежски областера ийцай. ХIаьта Г. Григорян ала хIама доацаш висар: ши гали кIомал ийца водачара соцавир из. ДIадахача шера ерригa а дIалаьрхIача ХIирийчене 38 килограмм наркотически бнйдал хьаяьккхай.

Черсий - Балкхарой АССР чурча гIулакхий министра В. Бондаренкой лоацца интервью:

— Хьайоалаергья аз дукха ха йоаццаш нийсенна факташ. Чакхъяьннай Нальчике бахача медицински йиша С. Хауповайна, цунца Iеш волча В. Хаджумовна, хIаьта иштта цун вешийна А. Хаджумовна яь суд, уж даггара анаша йохкаш хиннаб. Наркоманецара къовсам тайп - тайпарча наькъашца лелабу оаха. Нагахьа саг а хьалха кIомал лелабеш тхо долча 22 боахам хиннабале, хIанз уж 7 мара бисабац. ВIашагIъеллай лаьрххIа подразделени. Бакъда, новкъа дале а, наркоманаш кIезиглуш бац.

Къаьстта садуаш да Нохч-ГIалгIайчене этта хьал. Укхаза ха яьннача наха юкъе дукхагIхинна Iийнабац наркоманаш, дIадахача шера шозза дукхагIхиннаб ондабаланза бараш а Грознерча № 5 йолча школе наркотикаш озаш гучабаьннаб 7—8-ча классай дешархой. Цхьабакъда, школа директор М. Сиденко ший педагогически мундир лораяр духьа, «доацар берашта тIататта гIерт уж, аьнна, милице болхлошта духьал къамаьл де кийчбир гучадаьннача берий дайноаной.

Наркоманес гизга маза хийцаб бIарччача коллективашка. Масала, химико-технологически техникум, госуниверситет, мехкдаьтта институт, «Автоспецоборудовани» яха завод. Цар кулгалхоша бокъонца лечкъабу наркоманаш, хьал дика да аьчча хетийта гIерт.

Цу даькъе чIоагIа во ювц Нохч - ГIалгIай республике Назрановски район. ПаргIатбаьнна лел укхаза «кIай доьхаж» дохкараш. Сарахьа а бус а городе Назране, Советская яхача улицагIа хьаькъалах толхаву моллагIйола хIама эца йиш я. Цудухьа укхаза тайп - тайпарча моттигашкара, духхьал Нохч-ГIалгIай республикера хинна ца Iеш, эцархой тIагулу. ХIаьта Назранера РОВДера порядок лораераш тIагIоллара хьеж цу гIулакхага, хIаьта царех цхьабараш шоаш а наркопромысла мазаша дIалийцаб. Парте райкомон райисполкомон юстара а яьнна, районе этта хьал тIахьожам боацаш дитад.

Аз болх беш йола регион из унзара лазар лета я ала йиш йолаш я. Инъэ республике наркоманеца къовсам лоаттабе безараш, во дIадаккха шоашта общественносто новкъостал дац яхаш, кертех каетташ я. ГIа-буц миссел дукха да дувцараши дергда яхараши, оттаеш я наркоманеца къовсам лоаттабара межрегиональни планаш стратегически программа. Чакхйоахаш я «Мак», «КIомал». яха а кхыйола а операцеш. автономни республикай парте обкомашкеи Министрий Советашкеи цахаддаш дIаух унзара информаци...

Цхьабакъда, хабараш дита а дита. вай хаьддача, чIоаггIача гIулакхашка ца доале, цу лазаро ший мазашца дIалувцарба керда а керда а нах. Иштта хеташ ба цу республикай правоохранительни органий, унахцIенон министерствай, Госагропромий болхлой. ХIаьта уж хаьдда, чIоаггIа а гIулакхаш малагIаш да хIанзарчоа цхьанчена а хаьдла ховш дац. Массане уйла е еза, дарба лаха деза, аьнна хеташ ба уж.

ХIаьта сона хьалхашка латт дегабуам бе йиш йолча цIагIа а наркотически кеп оттаяь а йола ший йиI медицински йиша Леночка гучаяьннача наьна хало тIакхаьча а хинчар фуд ца кхетта а бIаргаш: «Фуд хиннар? Аз чIоагIа дехар ду шуга, мичча бесса дий а новкъостал де сона...».

Анатолий ГРАЧЕВ.

Махачкала — Орджоникидзе — Нальчик — Грозный «Правда» — 15 февраля, 1988 ш.

Экономически реформа: хьалхара итогаш

ХАЛОНАШ НИЙСЪЕННАЯЛЕ А

Укх шера цхьоалагIча январе дениз ше-шийна финансировани яреи йиззача хозрасчетеи системагIа болх беш я тха коллектив. Цунца дувзаденна де дезаш дукха хIамаш, къоастае езаш проблемаш хилар. Керттердар — консервщикаш, инженерно-технически болхлой доалдара цу кердача системагIа дIакхетабар. Цул совгIа, боккха лоархIам болаш дар хIаман хьурмат дар, хьаеча продукцега дIадодар ма могга кIезигдар, предприятена хула доходаш, пайда дукхагIа хургбола наькъаш лахар, учет тоаяр, оборудованега боаггIача боарамагIа болх байтар балха ханах бизза пайда ийбар.

Уж дешаш къоастадара, оарцагIбаьлар тха кулгалхой, специалисташ. Самофинансированеи йиззача хозрасчетеи дешаш дувцаш массехк партийни собрани, производственни совещани хилар. Цу гIулакха хетаяь экономически дешара занятеш а йир. Уж мероприятеш чакхъяхарах доккха беркат даьлар тхона. Дай санна, предприятена эшарг мел дола хIама лораде а хьурмат де а доладелар тхо. Керда яр дIа а оттаяь, предприяте баланса тIера дIаяьккхар аьшкана лакировка ю къаьна линии. Шийна ца эшаш йола къаьна оборудовани завода коллективо ехкар художественни промыслай производственни объединене, Октябрьскии Гикаловскии консервни заводий коллективашка. Цунах тхона хьахилар 70 эзар совгIа сом. Нагахь санна из керда система юкъеенаецаре тахан а тIехьа из оборудовани тха предприяте баланса тIера дIа ца йоаккхаш латтаргйолаш яр. Со ала гIертар да тхо доалде Iомалуш доагIа аьнна.

Тха цехашка болх беш я йиъ коммунистически къахьегама школа. Цар шоай балха стиль а эргаяьккха хийцай. Цар болхлой Iомабу предприяте экономика лард чIоаггIъе, кIоаргагIа йовзийт самофинансированеи йиззача хозрасчетеи керда система, цо предприятена а пачхьалкхенна а луш бола пайда. Цу школашка дукхагIа дувца доладаьд производственни, кхом бареи хьурмат дареи дешаш.

Укх шера цхьоалагIча январага кхачалехьа заводерча берригача болхлошта, инженерно - технически болхлошта, гIулакхерча наха аттестаци елга чакхдаьккхар оаха. Кхычахьа къахьега ваха йиш йолаш мукъавалийтар 26 саг, царех шийтта инженерно-технически болхлой гIулакхера саги. Тхоай низ дIакхоачачох кхыча участкашка уж балха тIа дIа а нийсбир. Цу гIулакха раьза бола цхьабараш предприяте къахьега сецар, вожаш дIабахар.

Уж мероприятеш чакх а йоахаш, самофинансированенеи йиззача хозрасчетаи оаха лерттIа кийчо яьяле а, производственни хьокхамашка диллача во лард яр оаха цу гIулакха елла хиннар. Тхоай потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш оаха кхоачаш ца дарах дIадахача шера тха смежникашка дIа ца кхоачаш йисар цхьа миллион сома маьха продукци.

Экономически реформа хьалашка цхьаккха дича а ла мегаргдоацаш гIулакхаш нийслу завода коллектива балха тIа тха бехкагIа а доацаш. Соахка оаха договораш йир республикерча колхозащцеи совхозащцеи тхона яша йохка, компоташ, кхыйола продукци хьае эшаргдола баьцадаараши соми лоаттабергболаш. Цхьабакъда, эггара хьалха хьаьнна нарсаш тхога хьа ца кхачийтарах, уж яша йохка йиш йолаш хиланзар тхо. ТIаккха йокъал а этта юртбоахамера нарсаш яйра. Цунца дувзаденна тхоай потребителашцара договораш тха а вIаштIехьдаланзар кхоачашъе. Из бахьан долаш тха гIод такха дийзар тхоай смежникашта, тха бехкагIа из нийсденна доацашехьа а. ХIаьта тхона бийдал лоаттаеш йолча колхозийи совхозийи, цар кулгалхойи цхьаккха тайпа бехк ца беш, хих боалац хи тIадам ца кхийттача санна цIен а бенна дIабахар, е тхона гIод а такханзар цар. Со ала гIертар да, поставщикашеи потребителашеи договорни декхараш кхоачашдара даькъе шоашта тIалатта бехктокхам боккха хилар кхета а деш, дисциплина чIоагIъе еза, аьнна. Из ца дича самофинансированеи йиззача хозрасчетеи системагIа бола болх лерттIа а боаггIача боарамагIа а дIагIоргбац.

Кердача экономически реформа хьалашка болх баь хьалхара бутт чакхбаьннаб. Фуд карагIдаьннар? Продукци маьхалъяккхара плани поставкаш яра договорни декхараши толаме кхоачашдаьд. Соахка январь бетта хинначул 11,4 процент дукхагIа а хулийташ, январь бетта заданел совгIа арахийцай 360 эзар условни банка консерваш, 30 эзар условни банка сомий сокаш, кхыйола продукци.

Къахьегама овсарле лакхъяра бетта план 107,1 процент кхоачаш а яь, соахка цу хана хинначул 2,9 процент лакхъяьй из. Духхьал къахьегама овсарле лакхъяра чотагIа хьаяьй планал совгIа ара мел хийца товарни продукци. Пачхьалкхен план толаме кхоачаш а еш, 55 эзар сом пайда баьб предприяте коллективо. Ший производственни хьокхамаш денгара денга дикагIа хулийташ къахьег цо укх февраль бетта а.

Кердача системагIа болх дIаболабара лерттIа кийчо а яь, шоай декхараш дизза кхоачашдеш я Мусаев Iабдулла, Недвижаев Виктор, Евлоев Мухьмад керте латтача цехий, кхычар коллективаш.

Г. ГАЛКИН,
Грозненски консервни завода партбюро а къахьегама коллектива совета а член.

«Силуэт» яхача Нохч-ГIалгIай производственни объединене хадданза социалистически яхье хьалха а латташ, башха-дика производственни толамаш доахаш хиларца белгалъяьнна я Тарасова Надежда Васильевна керте латтача хIамаш тегарий цхьоалагIча бригада коллектив. Ше хьаеш йола продукци дика мара а ца хулийташ, хIара сменагIа цаIи ахи норма кхоачашъю цо. Цун керттердар да бригадира шийи декхараш массаза а цIена кхоачаш а деш, доаггIаш дар коллективерча болхлошкара хьадехар, шийи бригада къахьегами болхлошта юкъера социалистически яхьи цо кхетамца вIаштIехьяккхар.

Башха-дика кулгалхои общественницеи хиларал совгIа, цо доккха дакъа лоац юкъарча балха тIа. Профсоюза цехкома декхараш цIена кхоачашдеш хьайоагIа из дукххача хана дениз.

СУРТА ТIА: бригадир Н. Тарасова.
И. ПЛИЕВА сурт.

ХЬАДЕЧОХ ДОГ ЛАЗАШ

Массехк шу хьалха тIехьабусача боахамех яр «Наурский» совхоз. Цун керттера лостам комсаш кхеелга бар. ХIаьта уж цхьадолча шера дика ца хьувкъаш нийслора. Дукха дар комсаш хьалкхеярга дIадодар, кIезига дар чуэцар. Цунга хьежжа мара дацар болхлой алпи а. Из бахьанце кадраш дукха хувцалора...

ХIанзчул кхо шу хьалха совхоза кулгалхошца дага а баьнна, лаьрхIар 190 гектара тIа люцерна дIае. Хьалхарча шера хIара гектара тIара 1,8 центнер люцерна ги чуийцар боахаме. Из толам бар. Бакъда, совхоза кулгалхой, специалисташ цу хьокхамах тоъам бе лаьрхIа бацар. Цар кхетадир агротехнически бокъонаша дIадеххача тайпара Iунал дича кхы а боккхагIа хьувкъам чуэца йиш йолга.

ШоллагIча шера лаьрххIа из культура хьалкхее бригада вIашагIъеллар. Цунна кулгалде оттавир опыт йола механизатор, коммунист П. Веденеев. ЦIаьхха дагадеха хIама дацар Петр Николаевич люцерна кхеергйолча бригадана керте оттавелга. Укх совхозе балха вале, кхыча боахаме из кхееча бригадана керте лаьтта вар из.

— Веденеев тха дикагIа болча коммунистех лоархIаш ва, — яхаш дувц совхоза парткома секретара Кушаев Рамзана. — Коммунисташа шийна тIадилла моллагIа гIулакх бехктокхамца кхоачашдеш хьавоагIа из.

Бригадни хьисапе болх вIаштIехьбаьккха къахьегаш яр 1986 шера Петр Николаевич керте этта бригада. ХIара гектара тIара 2,35 центнер люцерна ги чуийцар бригадо. Из дика хьокхам бар!

— Къахьегарга хьежжа дар бригадерча нахага кхаьча рузкъа а, — яхаш дувц совхоза директора Петренко Геннадий Ефимовича: Хьувкъам чуийца баьнначул тIехьагIа хIаране (алапел совгIа) 5—6 эзар сом премии йийцар. Цхьабакъда, цхьан бригадана атта дацар чIоагIа доал эшаш йола из культура 190 гектар тIа хьалкхее.

Цудухьа кхы а ши бригада вIашагIъеллар 1987 шера. Уж шоайла яхье яьлар дукхагIа хьувкъам чуэцара. Дог хьесташ яр итогаш. ХIара гектара тIара 4 центнер гаргга люцерна ги! Массарел а лакхагIа хьокхамаш дар Веденеева бригаде. Цудухьа цунна аргIа йоацаш «Жигули» яха автомашина хьожайир. Цул совгIа, хIаране 10—11 эзар сом премии а йийцар. ХIаьта совхоза соахка хинна цIена пайда 1 миллиони 770 эзари сом ба.

— ХIанз-м нах дIабувлалга фуд а хац тхона — йоах Г. Кушаева. — Кхыча балхашкара хьа бувлаш, люцерна кхееча бахийтар дехаш заявленеш тел наха.

Шовзткъеи виитта коммунист чувоагIа совхоза парторганизацена. ХIара участкана тIачIоагIбаьб уж. Боахам хозрасчетага, ше-шийна финансировани ярга баьннаб, укх шера дениз. Цудухьа боккхача лоархIаме да люцерна ги кхедара йола интенсивни технологи балах юкъейоалаяр. Из гIулакх дика вIаштIехьдаьккхад коммунист Авдуев Рамзан керте латтача шоллагIча отделене.

Укх шера тIабеначa пайда таро хилийтар совхоза культура ЦIенна реконструкци е, цига спортивни зал, иек ду бассейн хьае. Цига хургъя совхоза тIемеи къахьегамеи музей. Хьалдергда наха чубаха цIенош.

Дика вIаштIехьдаьккхад парткомо пропагандистски говзал лакхъяра дош а. ХIаьта къахьегаме кхы а доккхагIа толамаш дахара из гIулакх мел лоархIаме да дувцилга эшаш дац. Совхозе вIашагIъелла я цу даькъе лаьрххIа политически просвещене кабинет. Цунна кулгалдеш ва партеи къахьегамеи ветеран Переляков Борис Иванович. Кабинет хIара дийнахьа болх беш я. Пропагандисташта занятешка кийчлуш эша литература хьахаржа новкъостал ду Борис Ивановича. Цо гойтара пособех, диафильмех пайда мишта эца беза хьех. Совхоза къахьегама вахарца ювзаенна я еррига а материалаш.

Политически просвещене кабинет йилларца партийни комитето марксистско-ленински образоване формаши методаши эргаяьха тоаяра, дешара чулоацам кIоаргбараи вахарцара совхоза коллектива декхарашцара цун бувзам шербареи болх хьинарегIа дIаболабелар.

Производства эффективность лакхъяра тIаерзаяь хьадда предложенеш тела баьлар совхоза къахьегамхой пропагандистски говзал лакхъяра дешар дIахьоча: Иштта хьаддача экономика дешархоша шоай кулгалхочунца А. Пищеревца 4 отделене хьакхарч кхоабача комплексе вIаштIехьъяьхар Iан замалахьа 78 тонн дизельни доагор кходе таро хулийта теплогенератораш. Из бахьанце хьахинна цIена пайда 3,5 эзар сом ба.

Марксистско - ленински школа ладувгIараша механизатораша И. Мироненкоси В. Сакноси комсащ хьалъехкара чIоагIа эшаш йола дарегIа тIийрг хьаеш йола станок вIашагIъеллар. Цо вIаштIехьдалийтар 32 эзар сом кходе.

Цу дерригнеша таро хулийт совхоза экономика лакхъе, хьалхашка латта декхараш диззагIа кхоачашде.

А. Г. УГУРЧИЕВ.

Партийни вахар

НИЙСАДАР ХЬАЛЛОАЦАШ...

Цехаш, участкаш, къаьсткъаьста болхлой юкъе а озаш, социалистически яхьа дика система дIачIоагIъеннай тха заводе. Массехк шу да профсоюзни комитета партбюро член йола Кудинова Антонина Владимировна керте латта. Цунга гIолла, а иштта профкома чубоагIача кхыча коммунисташка гIолла а социалистически яхьа лостам телалга вIаштIехьдоах коллективе.

Нагахьа санна хозрасчет, ше-шийна финансировани елга юкъедоаладалехьа социалистически яхьа итогаш еча производственнии технологически дисциплина толхаярах мара бехк беш хиннабеце, хIанз кхыча тайпара да гIулакх. Иштта, укх деношка партбюро баьхкар болхлой. Цар дийхар смена начальника бехк бар. Цунца дувваденна баьча тохкамо гучадаьккхар смена начальника бехкагIа социалистически яхьа итогаш ханнахьа ца яьлга. ХIаьта сменана из бахьанце яхьа призовой моттиг ца хьожаеш йисар, премех а яьлар.

— Бехке волчунгара доагIар хьадеха, оаха дика къама хьийгадарий, — йоахар болхлоша.

Укх тайпара хIама а нийсделар дукха ха йоацаш. Нахаца дага а ца воалаш, хIаране къахьегама юкъе дихьача даькъах йоагIа премии дIа-хьа йийкъа хиннаяр бригадира Г. Норева. Цо кулгал деш йолча коллективо хьадийхар Норевна бехк белга. Болхлой лоIам кхоачаш а беш, Норевна премии ца луш соцайир. Вайна гуш долчча тайпара, пачхьалкхен предприятех (объединенех) дола СССР Закон арадаьлча гIоне коллективана хьалхашка бехктокхаме ва цун хIара член: болхло а кулгалхо а.

Социалистически яхьа итогех доагIар дизза хьаэцар духьа дисциплина толхаяьр къайлахьош моттигаш нийслора хьалхагIа. Бакъда, тахан кхыча тайпара латт из гIулакх: коллективо цхьаккха дича а ловргвац дисциплина телхаер. Смена списканa юкъе язвергвац прогульщик, корта бохабу малар менначох къахетам бергбац. ХIанз къаьстта терко ю къахьегараш кIезигагIа а болаш, хIаьта алапи доккхагIа хилийтара. Нагахьа санна хьалхагIа тарифни ставкагIа доагIачох 50 процент мара алапи тIатохаш хиннадеце, хIанз болхлой боагIачул кIезигагIа бале а, хьадаьчунга хьежжа 100 процент тарифни ставка болхлошта яла бокъо я.

Цу дешо хьинар айду наьха. Цхьабакъда, укх тайпара моттиг нийсъяла а тарлу: цхьайолча хана алапи тIатохар хьадехаш хул болх бизза баьбеце а. Цу хьакъехьа масал доаладир бригадира Н. Федорова: складерча доми гази чуувзаш йолча установкаш тIа болх бераш кхалнах ба. Нагахьа аварийни хьал а этта цига новкъостал де саг вахийта везаш моттиг нийслора. Кхыча участка балха тIера а ваьккхе вохийтар из. Цу тайпара гIулакх массехказза нийсделар. Цигга къахьегама коэффициентах доагIа ахча дIа-хьа нийсдеча хана духхьал установке массаза а къахьегаш болчарна мара цунах алапи дагIац, яхараш нийсбелар.

ХIаьта уж нийса бацар: новкъостала ихачарна а доагIар ахча.

Заводе традици а хинна дIаэттад хIара бетта социалистически яхьа итогаш еча хана кулгалхой, керттера специалисташ коллективаца вIашагIбетталулга. Дуккха проблемни дешаш хул укхаза къестаде дезаш.

Къаьстта дукха предложенеш хул социалистически яхь вIаштIехьйоаккхача. Масала, керда формаш юкъейоалаярца, царех лерттIа пайда эцара дукхагIа терко е баьннаб.

— Сов дукха социалистически яхьа формаш хилча дика а дий-хьогI, — аьлар цкъа семинарски группа пропагандиста В. Кудина, — граждански оборонаца, производства культураца, рационализаторски балхаца ювзаенна дукха я-кх яхьа формаш. Цхьайолча хана моттигаш нийслу цхьан хьокхамах коллективага барт бетташ, вокхох — цунна баркал яхаш а совгIаташ а тел. ЦIаккха а дицде йиш яц цхьан саго социалистически яхье шин-кхаь формах мара пайда эца вIаштIехьдаргдоацалга.

Нийса йоахар В. Кудина. Контрольно - бустама приборий цехе (цо кулгалду цунна) нийсденнадар керттерча хьокхамех тIеххьара моттиг йоаккхаш. ХIаьта массехк ди даьлча рационализаторски болх дика вIаштIехьбаккхарах хьалхара моттиг яккхарца уж даькъала бийцар.

Партийни бюро сатем боабеш я завода дуккхача коллективаша лелаю социалистически яхь заочно хилар, вешта аьлча, шоайла уж вIашагIа ца беттaлуш, дикагIдар дIа-хьа ца эцаш, нийслу кхоачамбоацараш дIадахара наькъаш цар ца лехаш хилар. Из дош а бокъалгахьа даккха дезаш да.

Партбюро, профкомо хадданза йоакхо ю социалистически яхье котбаьннараш материально белгалбахара. Масала, 1987 шера болхлошта материальни поощрени яра фонд 315 эзар сом хилар.

Ер шу Карабулакерча химреагентий завода коллектива къаьстта хала хургда. ХIана аьлча, 1987 шера производственни декхарех завод ца лоархIаяро Iоткъам бир. Коллективана тIера бехктокхам дIа а ца боаккхаш, ала деза производственни задани кхоачаш ца яра долча объективни бахьанех. Царех керттера долчарех да йиллача хана керда цех хьалъяь ца яккхар. Из бахьанце духхьал 1987 шера хьалхарча ах шера заводо текха гIод 150 эзар сом хилар. ХIаьта тIадиса декхар дIадаккхара планал совгIа укх шера арахеца еза 1,5 эзар тонн химреагенташ.

Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхача ший тайпара халонаш яц аьлча, нийса хургдацар. Дуккха да продукци арахецача а хIанз а къоастаде деза дешаш, иштта дукха да уж социалистически яхь вIаштIехьйоаккхача а. Цхьабакъда, цох тхо кхераш дац. ХIана аьлча, перестройка еча оаха дIадоладаьр нийса долга кхетаду оаха.

А. СИНЧИНОВ,
Карабулакски химреагентий завода партбюро секретарь.

ДОАГIАР—ЭГГАРА ХЬАЛХА ШИЙГАРА

Наха, де а доагIаш, сий деш, царна геттара дукхавезаш саг ва Малгобекски бурув тохара балхий управленена чуйоагIача производственни Iалашо яра база коллективе технологически оборудованена ремонт еш вола слесарь Дзейтов Джамалдий Мухьмад.

Ший балха гIорваьнна говзанча волча цо дика караерзаяьй ший специальность, хIаьта ший опыт дог раьза а долаш дIайовзийт Мухьмада шийца цхьана къахьегача новкъосташта, даим нах хул цунна гонахьа, царех дукхагIбараш кагирхой а болаш. ХIаранега ала дIайха дош, де дика хьехар кораду производства ветерана, цхьа саг дIавахийтац шийгара доагIа новкъостал ца деш.

Инстхилар безаме, аьсала оамал йолаш саг ва М. Дзейтов, бакъда, цIенхаштта хьадех хIаранегара. доагIар. Шийна а ший новкъосташта а, производство дегIаахара къувлаш мел дар дувца увттаду цо управлене парткома заседанешка, парте Малгобекски горкома пленумашка. ХIаьта ше горсовета депутат хиларга хьежжа, дерригa ший хьинар оарцагIдаьккхад ший харжархоша даь наказаш кхоачашдара. Ишта, цун хьинарца городе тоаяьй В. И. Ленина цIерагIа йола улица. ХIаьта наха из массехказлагIа горсовета депутаталла хержав. Цох чIоагIа бIу болаш хилара тешал да из.

Цул совгIа, белгалдаккха деза Мухьмада цхьаькха цхьа общественни декхар кхоачашдеш хилар а. Из ва халкъа тIахьожама группа член. Каст-каста ю управлене рейдаш, хIаьта хьагучадаьнна кхоачамбоацараш дIадаххалца сатец цун, уж дIадахара дола хаьдда наькъаш хьех цо. Дукха да предприяте цун хьинарца къоастадаь дешаш.

Коммунист, халкъа депутат, кагирхой хьехамча ше хиларга хьежжа, производства ветерана дерригнех дог лаз, саго, моллагIча гIулакха тIа из вале а, ший декхараш талмастта кхоачашделга лац цо, гуччахьа дувц царех. ХIаьта эггара дикагIа йола цун оамал — доагIаш дар эггара хьалха шийгара хьадехаш из хилар, цудухьа лакха да коллективера цун сий а. М. Дзейтова хьаьнала гIулакхаш белгалдоахаш цунна деннад доккхий пачхьалкхен совгIаташ, ахча премеш, дуккхаза баркал яьхад, цун сурт хьалтеха доал Сийлен улга тIа.

СУРТА ТIА: Малгобекски УБР слесарь, горсовета депутат М. Дзейтов.

Р. АУШЕВА сурт.

Хьинар дола саг

Вурийтта шу совгIа ха я Хамзатова Зина Сунженски района Ленина цIерагIча колхозе Iаьсий леладеш йола. ХIанз цо хьалкхедеш 40 цIеча фух дола Iасилг да. Кхо бутт баллалца леладу цо уж, тIаккха кхыча телятницага дIалу. ДIадахача шера Зинас когашта оттадаь, шийи нешага дIаденнад 120 Iасилг. Iаьсий унахцIена хургдолаш дукха къахьег цо. Цун группера Iасилгаш къаьстта тоаденна хул. ХIара Iасилга дийнахьа тIаккхета доза дIадахача шера 600 грамм дар. Планал 200 грамм дукхагIа да из.

— Зина моргаш дукхагIа баларе, — йоах шурий-товарни ферма зоотехника Магомадов Баудес. — Хамзатова Зина йоккха стаж йолаш специалист я. Iомае езаш яц из. Шийи декхар дика кхетадеш, хьаьнала къахьег цо. Iаьсашта доакъар доагIача боараме, шийи ханнахьа дIател цо. Цудухьа дика дегIдахь цар. Иштта хьинаре къахьегаш я Зина укх шера а.

В. КУРБАНОВ.

Н.н. В. И. Василенкона, В. И. Потаповна «Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама заслуженни болхло» яха сийлен цIи яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дуккхача шерашка а беркате а юрта боахаме авиационно - химически балхаш деча къахьегарах, балха тIехь лакха производственни хьокхамаш дахарах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах «Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама заслуженни болхло» яха сийлен цIи лойла:

Василенко Владимир Ивановича — Грозненски авиаотряда авиационно - химически балхаш дара цеха бригадира - авиатехника.

Потапов Василий Ивановича — Грозненски авиаотряда авиатехнически база бригадира-авиатехника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 ш. 11 февраль.

Вай лоалахой болча

ЯХЬО ЧIОАГIДУ ДОТТАГIАЛ

Нохч - ГIалгIай АССР Назрановски районо, цун промышлении юртбоахамеи предприятеша, организацеша социалистически яхь лелаю лоалаха уллача Къулбаседа ХIирий АССР Пригородни районаца, шоаш санна йолча предприятей, организацей, боахамий къахьегама коллективащца. ХIанз хьатIакхаьчай дIадахача шера итогаш ю, кердача шера договораш чIоагIду ха. Укх бетта вIашагIкхета лерхIаш ба дукхача хана дениз шоайла социалистически яхь лелаеш хьабоагIача Назрановскии Пригороднии механизированни хьуна боахамий викалаш. Бакъдар аьлча, хIанз а хьалха да къахьегама къовсаме царех котваьннар малагIа ва ала. ДIадахача шера, Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дизара накъаболхаш шоашта карагIа мел даьннар, цхьана вIашагIа а кхийтта дистача, лаьрхIача ховргда из. Цхьабакъда, цаI-м да хьалхxе а тешшаме ала йиш йолаш, хьинаре къахьийгад цу шинна а боахамий коллективаша.

Чакхдаьннача шера, дикалгахьа хувцамаш хиннад социальни, культурни сферашка, кхы а чIоагIденнад царна юкъера доттагIлеи бувзамаш. Перестройка наькъагIа, дегIаухалга сихдара наькъагIа гIа баха йолаеннай уж коллективаш.

Иззача хозрасчета, самофинансироване хьалашка болх беш дIадоладаьд керда шу пригородненцаша. Из дара дика лард еллай цар. ШийтталагIча пятилетка шин шера план ханал ялх ди хьалха кхоачашъяьй. Боахама пхе цехе карадерзадаьд мебель ечеи текстильни промышленностаи эша дукха а тайпа продукци арахецалга. ХIаьта из продукци кийчъеш хьакъестача оттоходех 16 тайпа изделеш — яьшкаш, педаш, кухонни улгаш, иштта кхыяраш арахец укхаза. Цига шерра юкъекхувл болх дикагIа вIаштIехьбаккхара къахьегама овсарлеи продукце дикали лакхъяра, производственнии къахьегамеи дисциплина чIоагIъяра, наьха алапи лакхдара боккхача лоархIаме йола къахьегама керда формаш.

Цу боахамера 10 бригада коллективни подрядагIа болх беш яр дIадахача шера. Пачхьалкхенна дукха пайда луш, боккха болх ба цу хьуна боахама коллективо кхоачашбер. Укхаза къахьегача кхо бIаь саго соахка ши миллион сома гаргга продукци хьаяьй. Ала деза, цу тайпара лакхаленаш цар духхьашха яьхалга. Цхьабакъда, цунах кхоачамбаь Iе лерхIаш бац уж. Вешта, из кхетадеш а да. Перестройка керда этап дIайолаю шу да пятилетка кхоалагIдар.

Боахама кулгалхоша лех сага хьинар айдара, цун творчески потенциалах дикагIа пайда эцара наькъаш, гIулакхаца айбе гIерт коммунистий авангардни лоархIам. Тохк хIара коммуниста перестройка еча малагIа дакъа юкъекхухь, коммунисташта дага фу латт, перестройкаца цар гIулакх мишта доагIа. Цудухьа хIаранеца къаьст-къаьста къамаьлаш ду партбюро членаша. Беседаш еча хана тохк коммуниста перестройке ший моттиг кораяьй, е яьяц, мишта кхетабу цо цун чулоацам, фу ду гласность, демократи шерьяра. ХIаьта массане а цхьана лех балха дикагIйола формаши методаши, шерра дIайовзийт хьалха латтарий опыт.

Дог хьесташ да цу боахама коллектива производственни гIулакхаш. ХIаьта кхы а чIоагIагIа гIадвуг коллектива членашта юкъерча доттагIало. Укхаза цхьа дезал санна барттайна къахьегаш ба дуккхача къамех бола нах. Царна юкъе кIезига бац бокъонца бола доттагIий. Цох дувцаш эггара хьалха хьоахабе лов цу боахама керттера лесничи Мациев Мухьмади парторганизаце секретарь Темираев Ефим Хамидовичи.

Уж цхьана хинна Iац балха тIа, общественни вахаре дакъа лоацача. Уж цхьана го йиш я балхара баьлча. Цар цхьана декъ дика-во. Царга гIолла байзаб, гаргало тосаеннай цар дезалий а. Мациев Мухьмада, ший къахьегама никъ дIаболабаь ткъаь итт шу да. Царех барайтта шу хьуна дIаденнад цо. ХIаьта Пригородни механизированни хьуна боахаме из балха вахав 1979 шера. Цу юкъа боккха гIа дIахьалхашкахьа баьккхаб цо. Юххьанца мастер, цул тIехьагIа цеха начальник вар из, хIанз боахама керттера лесничи ва. Мухьмада дика довз ший гIулакх, болх, хов нахаца дувца, хьалхашка латта декхар кхоачашдара уж оарцагIбаха, болхлой хьашташка хьажа, дика-во царца декъа. Цудухьа сий ду цун, лоархI из коллективо. Цхьабакъда, боахама керттера лесничи хинна Iац Мациев. Цо доккха дакъа лоац общественни вахаре а. Из ва КПСС Пригородни райкома ревизионни комиссе член, шоай боахаме партбюро секретара заместитель, халкъа тIахьожама группа председатель. Дукха хьинар, низ дIалуш, кхоачашду цо ший декхараш. Даьхено боккха мах баьб Мухьмада карагIдаьнначоа. Цунна еннай Ленински юбилейни медаль, дукха а Сийлен грамоташ. Из ва къахьегама ветеран. Цхьабакъда, шийх лаьца дувцара дукха тIера вац Мухьмад.

— Тха лесхоз йоккха я, — йоах цо. — Цун доалахьа я кхо эзар совгIа гектар хьу. Балхаш тайп-тайпара да. Керттера декхар — йолаш йолча хьуна доалдари керда яр дIайогIари. ХIара шера 80 гектар керда хьу дIайогI оаха. ХьунагIа хьахулаш бола сом, комараш, кхазараш, наркаш, иштта кхыяраш хьа а йоахаш, пачхьалкхенна дIачулу оаха. Укх шера оаха дIачуеннача продукцемах — 82 эзар сом. Цул совгIа, гул а даь 1200 килограмм ги а да.

Шера ши миллион сома гаргга промышленни продукци маьхалйоаккх оаха. Хьераш тайп-тайпара хIамаш я. Уж дIаухийт вай мехка дукхача а моттигашка. Ах миллион сомал дукхагIа я шера отходех хьаю продукци а. Уж — педаш, паркет, иштта кхыяраш. ДIадахача шерара план 25 декабре кхоачашъяьй тха коллективо. Планал совгIа арахийцай 40 эзар сома маьха продукци.

Тахан сона ловра тхоай коллективе хьалха латтача наьха цIераш яха. Уж ба хьу арайоахача машиний шофераш Федоров Петр, Джабиев Таймураз, лесникаш Чсиев Лонги, Исмаилов Аюп, бригадир Маркина Людмила, станочница Кочева Валентина, болхло Евлоева Зайнап.

Ер керда шу оаха дIадоладаьд йиззача хозрасчета, самофинансироване хьалашка болх беш. Сона белгалдаккха ловра кхы цхьакха а. Дуккхача хана дениз Назрановски мехлесхозаца яхь лелаю оаха. Цо новкъостал ду тхона болх дикагIа вIаштIехьбаккха, къахегаме толамаш даха.

Цу дерригне а тхона гIо ду перестройка наькъагIа шерагIа гIа баха.

Ю. КУРСКИЕВ.

Дикача нахах

Лоаман колхозе

Советски районерча дикагIча колхозех цаI я XX-ча партсъезда цIерах йола колхоз.

Районни центрера дIа пхийтта километр никъ ба Итум - Кхалла кхаччалца. Колхоза правлени я укхаза.

Эггара хьалхара тха къамаьл хилар колхоза председателаца. Итум-Кхалла хьалкхийна ва из. Ткъаьи пхийтта шу мара дац цун. Юртара юкъера школа яьккхачул тIехьагIа Советски Эскаре гIулакх деш хиннав, тIаккха Назрановски юрта боахама техникума зооветеринарни отделене деша ваьгIав, колхоза керттера зоотехник волаш хиннав. Массехк шера юххьанцарча партийни организацена кулгал даьд. Еррига а ши шу совгIа ха мара яьннаяц колхозхоша Амиров Мухьмад шоай председателалла хержа. Дукха ха мачий из. Цхьабакъда, боахаме хиннача эргалонашка хьажача башха кIезига ха а хетац цунах.

Боахам тоабелга а наха эша соцкультбыта объекташ хьалъелга а дика леладерех цаI хиларах тарра вийцар тхона Амиров Мухьмад КПСС Советски райкома хьалхарча секретара Дзейтова Лидия Джабраиловнас.

Мухьмад председатель хилалехьа зе деш дар колхоза дукхагIдола доакъош. Боккъалдар аьлча, атта боахам бац из. Колхозе верригa кхо эзар совгIа зIамга а воккха а саг вах, зIамига а йоккха а бархI юрт чуйоагIа цунна. Кхоъ юртсовет я.

Атта дацар Амиров керте латтача колхоза правленена а берригача колхозхошта а тIеххьарча шерашка тIехьабусаш хинна боахам тоабе, из пайда луш хилийта. Беркатеча лоамех, йIаьхийча даьгIенех, балха дикагIча формаех шерагIа пайда эца лаьрхIар. Бригадни дезален подрядаш юкъейоалайир. Цунца цхьана лаьрхIар цо эггара лоархIамегIа йола юкъера звенош кадраща чIоагIъе. Юртий Советий исполкомашца а депутаташца а цхьана тоаде доладир колхозхойн юрташка бахача наьхен социально-культурни хьалаш.

Пайда а беш чакхдаьккхад колхоза коллективо соахкара шу. Эггара хьалха яьккха котало я из.

— Укх шера колхозо беш бола цIена пайда бIаь эзар сомага дIакхоачабе таронаш я тха, — яхаш дувц Амирова. — Алхха шурий-товарни фермашкара дIаиккхача, кхыдола боахама дерригa доакъош пайда луш да. Царех цхьадараш дукхагIа дегIадоаладе лаьрхIад оаха.

Колхоза дукхагIа пайда лу тхьамка леладаро. Цун плантацеш хIара шера шеръю укхаза, тхьамка дукхагIа а доаккх. ЛурчогIа ткъаьи ялх тонн мара ца яьккхача, соахка кховзткъа тоннал совгIа даьккхад.

Во латтац укхаза хьайбай боахама доал делга а. жа леладелга а. ЛурчогIа бIаь жиййна тIехьа безткъеи ворхI Iаьхар мара хьал ца кхебаьча, соахка 94 хьалкхебаьб. ХIаьта укх шера кхы а лакхъе лаьрхIа ба жа леладераш из цифра. Лоаман хьалашка атта гIулакх дац Iоахарий хьалкхедар. Дезткъеи вурийтта процент дараш ца леш дус колхозе. ХIанз жан фермашка бархI эзар устагIа ба. Укх пятилеткäх ткъо эзарнега дIакхоачаде лаьрхIад уж. Цу гIулакха мел эша таронаш йолаш я. Колхозо якаш дIайолаяь ши шу мара дац. Иниъ бIаьннега дIакхаьчай уж. ХIаьта пятилетка чакхъйоаллаш пхийтта бIаьннега дIакхоачае а лаьрхIад.

— УнахцIена а беркате а хьайбаш да уж, — яхаш дувц Амиров Мухьмада, — хIара бIаь яка тIехьа 99 кIезигагIа йоацаш ячаташ хьалкхув. Эггара тха дарегIа дола дулх який дар да. Планах 163 сом долча 136 сом мара хилац тха цхьан центнер дулхага дIадодар. Иштта дарегIа дола дулх дукхагIа хилар колхоза чIоагIа пайдане да.

Дика ховш да, укх тIеххьарча хана вай мехка говраш леляра терко еш ца хилар. Уж эшаш кIезига моттигаш яц вай мехка. Цудухьа колхозе лаьрхIад говраш ма хулла ебае.

План тIеххкхоачаш а еш, соахка хIара бIаь кхала тIехьа кховзткъеи пхийтта бакъилг хьалкхейир. ХIанзарчоа говраш сихха ебае аьттув бац укхаза, хIана аьлча цу гIулакха доккхий кхийнаш эш. Ер пятилетка чакхйоалаш уж тайпа кхийнаш а йоккхий ремаш а хилийта лаьрхIад колхозе. Эггара хьалха де лаьрхIар да дикагIча фух йола бакъилгаш йохкар. Уж мел дукха яле а, дIанйю вай мехка а доазол дехьа а. ДIадоладе лаьрхIад колхозе кумыс елга а. Из болх беш хургья хIанз керда вIашагIъелла Дишни-Мехкара хозрасчетни бригада, керте латтар коммунист Албастов Мухьмад а волаш. Укх шера арахецаргъя хьалхара продукци.

Амиров председателалла хержачул тIехьагIа мара дIадоладаьдац колхозе нокхарий леладелга.

— ЛурчогIа дIадоладир оаха уж, — яхаш дувц Мухьмада. — ХIанз 830 никъ ба тха. Соахка хIара тускара тIера план кхоачаш а лый оаха. Дика вIаштIехьдаьнна дIадоладаьд оаха тускарашка нокхарий леладелга. Лоаман хьалашка эшаш хиннад уж. Нокхарий унахцIена а да, дика деба а деб. Царга хьожаш бола нах а эсала бац. ДIахо а тхоай ма хулла дебаде лаьрхIад оаха нокхарий.

Ший балхах дика кхеташ а, лерттIа из вIаштIехьбоаккхаш а, нахаца тарвала ховш а саг ва Амиров Мухьмад. Безаме цIераш йоах цо тхьамка леладерий Умаева Зейдата, Вагаева Кемсий, Абуева Мовше, якашта гIулакх деча Ацаев Суламбика, механизаторий Батаев Заламбика, Ангаев Кюрий, иштта кхыбарий.

Колхоза правлене а партийни организаце а хадданза йоакхо ю соцкультбыта предприятейи учрежденейи болх тоабара. Укх шера нах мел бахача моттигашка чакхъяккха лаьрхIад электрификаци. Укх пятилеткäх хьалъяь яха лаьрхIад комплексни приемни пункт, бани, берий беш, фельдшерско-акушерски пункт, Ерригсоюзни а вай республикански а шоллагIа йолча телевизионни программага хьежа таро хулийтаргйола ретранслятор, кхыйола объекташ.

Иштта дицдац укхаза дIахо йодача хана колхоза эшаш болча специалистий йоакхо елга а. ХIанз мехка тайп-тайпарча юртбоахама дешара заведенешка колхозо стипенди а телаш, дешаш ялх зIамига саг ва. Колхозе дика кхетаду, хиланза дарг-доаца социально-культурни хьашташ Iалашдара мел эшараш хилча, юртара кагий нах дIаухаргбоацалга.

ЛаьрххIа терко еш дIахьо колхоза правлене а партийни организаце а боахама дегIабоалабара наькъаш берригача колхозхошта а специалисташта а кIоаргагIа довзийталга.

Боккхача маьхера гIулакх лоархI укхаза хIара колхозхочоа а специалиста а экономика дика йовзийтар, уж сом лархIа Iомабар, моральни а материальни а стимулашца цар балхацара дог-уйла чIоагIъяр.

Лоаман колхозах дола къамаьл чакхдоалаш белгалъяккха ловра Амиров Мухьмада цхьа оамал. Производственни а, общественни а, юрташкарча наьха а вахара цхьаккха оагIув яц цунна ца йовзаш, цох лаьца хьалала кийчча жоп доацаш. Уж тайпа нах ба вахар эргадаьккха тоадара вай тIахьехараш.

Хь. ГАЛАЕВ.

ЮКЪАРА ГIУЛАКХ

Нохч - ГIалгIай гIишлон управлене чуйоагIа номер ийс йола СМУ коллектив къахьегаш я лоархIаме халкъбоахама объекташ хьалъеча. Хьалхашка латта декхараш дизза кхетадеш дика къахьегаш я З. Кургускина, В. Василенка керте латта отделочникий, М. Манцаева кулгалду каменщикий, П. Дутаевас кулгалду бетонщикий бригадаш.

Цхьабакъда, бIарчча хьайицача управлене коллектив дIадахача шера планах лоархIаяьяц. Кхоачашъяьяц иштта январь бетта хьалхарча декада план а. Укхаза ше долчоа бехке дараш духхьал тхо хинна Iац. Къахьегам лерттIа вIаштIехьбаьккхабац, дукхагIча даькъе смежникаша а шоай ханнахьа материалаш лоаттаяц.

ТIаккха хьаяхьараш а бракованни я. Гоама, саьнаш дIадийнна, закладной аьшкаш йоацаш, кхы а дуккха а кхоачамбоацараш долаш я. Цу тайпара сурташ хIара дийнахьа хIана дац аьнна да.

ДукхагIча даькъе УМС тха СМУ хьаяйташ йола механизмаш ехе латт. Из тайпа хьал хул царна хьабе шортта болх болча хана. ХIаьта дукхагIча даькъе хьаде хIама доацаш багIа крановщикаш, механизатораш. Цхьабакъда, мичча бесса яле а оаха-м уж механизмаш «лелаярагIа» хIара сменагIа 63 сом тел УМС-а. Духхьал цхьан бетта бIаь тума гаргга ахча «дIакхоалл» цу механизмаша. Сога хьаьттача из ахча ЧИУС-а кулгалхой кисашкара тела дезаре гIулакх бокъалгахьа даьнна хила а мегар.

Дукха ха йоаццаш СМУ хиннача перестройкана кулгалдара йолча партийни собране коммунисташа цIенхашта дийцар из дош. Духхьал болхлой дог лазарах доалаш дац, йоахар собране, гIулакх бокъалгахьа даккхара массане а цхьаттара кхетабе беза бехктокхам.

Таханарча хувцамаша дIадехар фуд аьлча, коллектива юкъе беча идейно - политически балха ма хулла дукхагIа теркам тIабохийталга. Из дика кхетаду оаха.

А. БАШКИН,
СМУ-9 парторганизаце секретара заместитель.

Хано хьалхадоах

Шу совгIа ха мара яц «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединенена чуйоагIача ремонтно-механически заводе аз къахьега. ХIаьта партбюро секретаралла болх бу кхы а кIезигагIа ха я. ХIаьта а сайна тIера бехк баккха йиш яц са. Дукха ха йоаццаш хиннача партийни собране даьча юхь-духьаларча, ирача къамаьло тешал дора коммунисташа мелал гойталга цхьаккха дича а ла йиш йолаш хIама доацилга, дерригача гIулакхех бола бехктокхам ше ма барра царна тIабужалга.

Новкъосташа - коммунисташа критика йир сона экономически дешар Iомадеча тоъам болаш тIахьожам лоаттабеш ца хиларах, собранейи заседанейи соцамаш кхоачашдеча кIезига теркам тIабахийтарах. ЦIенхаштта къамаьл дир партбюро кхыча членашца а. Белгалдаккха деза из критика йоагIаш яь хилари уйла е еза хIамаш тха шортта долгеи.

Къаьстта во латт тха предприяте хозрасчетаца дувзаденна гIулакх. Хала хете а оаха хьалхе а денз тхоай теркама кIалхара далийтадар къахьегамхошта экономически дешар Iомаделга. Цудухьа анкетировани еча хана кердача реформа маIан ца довзараш кIезига хиланзар. Масала, цхьабараша лерхIачох (хIаьта уж кIезига а бац) дерригa а болхлой алапи лохдаларген инженерно - технически болхлой дар лакхдаларген кхоачаш да.

ХIанз экономически дешар Iомаделга дIадоладаьд оаха. Нах дикагIа кхетаргба хозрасчетах доалача беркатах.

Аз ма аллара партбюрона со керте латта дукха ха яц. Из иштта дале а, цун балха тIара мелагIа йола моттигаш белгалъяха вIаштIехьдаьннад са. Иштта, духхьал лоархIаш хиларал совгIа болх беш бацар агитатораш, политинформатораш. Идеологически балха волча сай заместителаца Г. Исаевца цхьана из кхоачамбоацар дIадаккха лаьрхIад оаха.

Халкъа тIахьожамхой болх а во вIаштIехьбаьккхалга гучадаьлар тхона ма дарра гIулакх техкачул, тIехьагIа. ХIанз халкъа, дозорнеша шоай теркам тIабахийта беза кийча продукци лечкъаеш йола моттигаш гучаяхара.

ЦIенхаштта кхоачабоацараш да завода комсомольски организаце балха тIа. ТIеххьарча хана ВЛКСМ бюро талмастта лоаттабу комсомольски балха тIахьожам. ДоаггIар хьадехац бюро членашкара, комсомольски собранешка тIанийяь решенеш кхоачаш ца еш юс дукхагIча хана. ЛерттIа комсомольски актив вIашагIтоха ца могаш дикка ха яьккхай заводе. Дукха ха йоаццаш ВЛКСМ бюрона кулгалде хержар къона коммунист В. Краюшкин. Из принципиальни, доаггIар хьадеха ховш вола саг санна вовз предприяте. Цудухьа теша лов комсомольски балха юкъе дика хувцамаш цо дерг хиларах.

Перестройка яра тIаберзабаь болх беча даькъе сона доккха новкъостал деш бола партийни а балха а йIаьхий опыт йола коммунисташ кIезига бац. Царех ба М. Голубова, А. Хачатрян, В. Чумакова, Р. Ахмадова, кхыбараш.

Аз ювца собрани хилча гIоне тхоай балха керттера лостамаш дикагIа кхетаде даьлар тхо. Царех а лоархIамех дар гласность хилар да. Иоахараш, кхы тайпа нах шек хургбола хIамаш хила йиш яц предприяте. Юхь-духьала дувца деза моллагIча кхоачамбоацарех, бехке волчун доагIаш дола таIазар делга хьа а дехаш.

Партийни IаьдалагIа цIенхаштта хьадехаргда оаха ший декхараш бе-башха ца хеташ кхоачашдечаргара, шийна тIачIоагIъяьча участкана бехктокхам болаш кулгал ца дечаргара. Перестройка еча кхыча тайпара толам хург а бац. Из да хано ше хьалхадоахар.

И. ЦИРКОВА,
«Грозрефтеоргсинтез» яхача производственни объединене РМЗ партбюро секретарь.

Доазол дехьара

«Машар—лаьттарча берригача наха»

— Ткъаь цхьоалагIча бIаьшерга кхача деза ядерни герз доацаш,—из ши шу хьалха советски кулгалхочо Михаил Горбачева яь Советски Союза заявлени цIаккха а ца хиннача тайпара тахан йоагIаш я из практике кхоачашъе а йолаьй, — аьлар АПН корреспондента Юрий Пронина интервью луш Нигере вовзаш волча общественни деятела, машарен барт-цхьоагIони Ерригнигерийски организаце председатела Вахаб Гудлака. — ЛархIа бокъо а йолаш цун юхь дIайолаяр лархIа мегаргья юкъерен кIезигагIен гаьна йолха ракеташ дIаяхара хьакъехьа СССР-ан США-нен юкъерча вашингтонски соглашенех. Юхь дIайолаяьй. бакъда из дIахо яхьа еза, хIана аьлча тахан са ца тохалуш дуне хьеж тIатаIара стратегически герз 50 процент кIезигдергдолаш йолча соглашенена кулгаш яздергдолаш Москве лаккерча боараме керда советско-американски вIашагIкхетарга.

Дукха ха йоаццаш тIехьа гIулакх иштта дIахьовзаргдоацаш хетар СССР ерригача машарерча инициативашта чIоагIа духьал ювлаш американски администраци хитар бахьан долаш. Сево оттавир президент Рейгани цунна гарга латтараши шоай принципаш хувца? Сона хетачогIа, цу хьакъехьа боккха лоархIам болаш хилар ООН-ага гIолла хулача дуккхача конференцешка а тIехь дунен халкъашта юкъерча форумашка Советски Союзон социалистически мехкашен сихдаь герз хьадарах даргдола зулам хадланза а лерагIа а дувцар. Иштача политико дикка хьалхьоабир ерригача континенташ тIа шоай мугIарашка машар беза, советски машара инициативаш хьаллоаца миллионаш бола нах вIашагIтохача, дунен халкъашта юкъерча общественни организацей болх. Дунен общественносто иштта низ бар бахьан долаш барталанза даргдоацача эттар КIай цIа.

СССР машар а предложенеш социалистически хьашташ дийца ца Iеш, дерригача халкъашта хьаштдолаш я. Сихдаь герз хьадарах юххера хьахургдар тIом ба. Нагахьа санна ядерни тIом хуле, из хургба адамий цивилизаци хIалак еш Катастрофа хургйоацаш соцае еза. Мишта соцаергья из? Из никъ вайна тахан дика бовзаш ба: Советски Союзо ма яххара, дерригa ядерни тохкамаш ца могийташ хьем боацаш соцаде деза, дуккха нах хIалакбергбола, кхы а кхераме дола керда герз хьаделга дIадаккха деза.

Бакъда, дунен халкъашта юкъерча общественносто дерригa тIахьехамаш дешше а, США, хетаргахьа, космически герз хьадара дуккха миллиардаш доллараш дIадохийта программа йита дага яц, хIаьта из дIахо советско-американски переговораш яра новкъа отта духьале я, дегIадоагIача мехкий халкъашта беза кхера хинна тIа а юж. Къайлаза доацаш ховш ма дий монополеша гIаьра хьисапе «кхоалагIча дунен» пачхьалкхений Iалама рузкъаш довхарен нах боацабарен чотагIа дIадохийта США-си Малхбузен кхыча мехкашен тIема кийчлуш шоай дIададар. ХIаьта дегIадоагIача мехкашка миллионаш бола нах дешанза, чубаха цIа доацаш ба, моцален лазарехи бов. Цудухьа дуне мукъадаккха деза ядерни герзах, низ барах, гоамалахи кхерамахи. Цу уйлано эггара дикагIа къоастаду вахаро ше адамашта хьалхашка оттадаь декхараш. Лаьттарча берригача нахага цхьана мара кхоачашдулургдац уж.

(АПН)

ВЕНГРИ. Юрта боахама Министерствана карайолча авиаце отряда юкъе старейшина оал МТИ агентствос Дьерда Менешах (сурта тIа). Цун чоте — 105 эзар вылети фега баь 15 эзар сахьат болхи ба. Тахан авиацера дIавода из.

МТИ—ТАСС сурт.

КХЫЧА МЕХКАШКАРА ХОАМАШ

СОВЕТСКО-ЧЕХОСЛОВАЦКИ ТОРГОВЛИ 1988 ШЕРА

Прага (АПН). СССР-ан ЧССР-ан юкъе товараш вIашин хувцарахи платежехи долча протоколагIа лерхI шин мехка юкъера товарооборот 13 миллиард сомага кхоачаш лакхъе. Чехословацки экспортагIа дуккха станокаш, тепловозаш, мухь кхухьа автомобилаш, теплоходаш, трамвайни вагонаш, мебель, ейгача промышленноста изделеш лоаттаергъя. СССР-о бийдала традиционни тайпал совгIа самолеташ, электронно-вычислительни техника, телевизораш, холодильникаш йохьийтаргъя. Чехословацки партнераша раьза а болаш белгалдаоккх советски экспорта структуре дика толамаш хилар. Къаьстта аьлча, дIададахача шера 10 процент дукхагIа хилар станокаши оборудовании.

Протокола тIа лерхI духьхьалара производственни бувзамаш, кооперации дегIайоалае, чехословацки специалисташа дакъа а лоацаш вай мехка территоре тIа цхьайола объекташ — Криворожски горно-обогатительни комбинат, Ямбург-СССР Малхбузера доаэув яха газопровод хьалъе.

Нилокай ГОРЛОВ,
соб. корр.

ФУ МАХ БА ОКЕАНА ЧУРЧА ЛОАМАН БЕРДА?

Токио (АПН). Токиона 2 эзар километр къулбехьа йола Окиноторисима яха гIейре хьаллацара 20 миллиард иен ахча къоастаде лаьрхIад японски правительствас. ТалгIеша буаш бола гIейрен бух чIоагIбарга дIадохийтаргда из геттара дукха ахча.

Токио иштта чIоагIа йоакхо ялла фу доал цу Окинорисимах? Из ше санна кхыйоаца Iалама заповедник е лоархIаме чкъаьрий лувца база я теш? Из а е вож а яц. Ерригa гIейре хи чура низткъа мара хьагуча ца боала кхеран ши берд ба. Форда тIа дуIа хьайнача хана телгIеша къайла боаха лаьттан ши кIаьд ба (цаI 4,6 метри вож 2,7 метри шера а болаш). Дика дош аллал хIама дац.

Бакъда Японе правительствас чIоагIа лоархIаш да уж бердаш. Дунен халкъашта юкъе хIанз йолаш йолча практикагIа мехка территорена гонахьара океана чура экономически зонаш 200 миль радиус йолаш я. Цу тайпара Окинноторисима ший доалахьа хиларо Японена бокъо лу чкъаьрий лувца а гIейрена гонахьарча 400 эзар квадратни километр акваторе шельфе пайдане охкалаш карадерзаде а.

Океана 400 эзар квадратни километр хула моттиг кIезига хIама дац. Экономически оагIонал совгIа цун кхы цхьаькха оагIув а я — Японски правительства решенегIа форда берда йистера эзар миль мара гаьна довла йиш йоаца тIема кемаш гаьнна къулбехьа даха йиш хилар кIезига хIама дац.

Окиноторисима гIейре чIоагIъярга дIадохийта ахча АСЕАН-а мехкашта деча, шерра дIакхайкадаьча экономически новкъосталга додачул иттаза дукхагIа да.

Александр ЛАЗАРЕВ,
соб. корр.

ХIАЬТА СУРТ-М ЛОЧКЪАДАЬ МА ДИИ

Нью-Йорк (АПН). «Метрополитен» яхача нью-йоркски музея экспозице 40 шера хьахьокхаш дола «Чопа ахкарген дIаухийта кIаьнк» яха Жан Батист Шардена сурт, хетаргахьа, нацистски гIаьрахоех цхьанне Европера дIа а дихьа Америке дехка хила дезаш да. ТIом хьалехьа Голланде частни коллекце хиннад из. Иштта йоах Сол Чанелеса. Дуккхача шерашка лийхай цо фашисташа лечкъаяь художественни произведенеш.

Тохкамжючоа хетачогIа, гитлеровцаша Голланде лочкъадаь пхи сурт хIанз нью-йоркски музее да. Царна юкъе да Фрагонара, Брувера, Делакруа сурташ. Царех цхьадараш белгалдаьха да Гитлера, Геринга, Розенберга гулъяьча произведеней номерашца.

Музейс уж сурташ ийцад, музея кулгалхоша яхачогIа, йовзаш йолча торговий компанешка гIолла. Профессора Чанелеса оалалац оккупаце шерашка лечкъаяь ганзаш цу торговций складашка хургьяц, аьнна.

Вилюс КАВАЛЯУСКАС,
соб. корр.

СРВ. Мехкара кIезига къамаш массе а оагIорахьара дегIадоаладар — Вьетнама Коммунистически парте къаман политика керттера лостам. Халкъа Iаьдал латтача шерашка сихха дегIаяьхкай къамий йистош хинна моттигаш.

СУРТА ТIА: цхьан школерча уроке.

ВИА—ТАСС сурт.

Дуне цхьан кIирагIа

ГIУЛАКХ ТОАДАРА БОЛА НИКЪ ХЬАБИЙЛЛАБ

Эггара чоалханегIа йола региональни проблема къоастаяра бола никъ хьабийллаб. Иштта маIан долаш я, дунен кепайоазоно яхачох, КПСС ЦК Генеральни секретара М. С Горбачева Афганистана хьакъехьа яь Заявлени. Дуккхача мехкий пачхьалкхени политически деятелаша могаду Заявлене тIа Советски Союзон Афганистанон барт а баь советски эскар арадаккха доладергдола хаьдда ха оттаяр — укх шера 15 май, из арадаьккхадаргдола ха белгалъяр — итт бетта. Кхетадеш ма хиллара, нагахьа санна дош къоастадара йолча соглашенена 15 мартал тIехьа ца доалийташ кулгаш а яздой, хIаьта цул тIехьагIа ши бутт баьлча из дIачIоагI а лой.

КIайча цIен викало Фициотера М. С. Горбачева Заявленех аьннад, «нийсача оагIорахьа баьккха гIа ба» из, аьнна. Цунна тарра мах баьб цун дунен кхыча столицашка а. Иштта, Англе, Японе, Пакистана официальни викалаша аьннад шоай правительстваша М. С. Горбачева Заявлени могаю, аьнна. ООН Генеральни секретара ший викало Д. Кордовеса хоам баьб афгано - пакистански переговорий цхьаькха раунд Женеве 2 марта йолалургья, аьнна. Из раунд йолча хана, аьннад цо, кийчъе лаьрхIад практически хьалаш санна, советски эскар арадаккхара механизм ше а цу процессана тIахьожам лоаттабелга а.

Из дерригa а, бакъдар аьлча, дац дош къоастадара наькъа тIара ерригa духьаленаш дIаяьннай, яхилга, цига блока хургьяц, яхилга. Ховш ма дий, советски эскар арадаккхар, бокъонца аьлча, Афганистана чурча гIулакхашта юкъегIертилга дIадаккхарца дувзаденна долга. хIаьта из дика кхета а ду доттагIашен политически наькъаца гIулакх тоадара духьала болча моастагIашен. Цхьа бахьан доацаш дац викалий палата кхыча мехкашцарча гIулакхашта йолча комиссе США пачхьалкхен секретара помощникага Розанн Риджуэйга, малагIча наькъаца социаде лерхIаш я США афгански мятежникашта тIема кийчонца гIо делга, аьнна хаттар далар.

Риджуэй хаттара духхьал жоп ца луш юстара ваьннав. Мятежникашта финансировани еш а хIанзарча герзаца уж Iалашбеш а болча США администраце викалашта дикагIа хет Афганистанерен цунна гонахьарен «хьал событеш а чоалхане а хувцалуш а я», яхаш хилча. Цул совгIа Вашингтоне хIанз хьаллоацаш ба политически наькъаца гIулакх тоадара духьала бараш. Масала, дIададахача кIирагIа США столице «ПаргIатача Афганистана тIехьара комитет» оалачо симпозиум яьй, цига дакъалоацаш хиннараша массанена дIа а хозаш аьннад, шоаш мел могар дергда Афганистанера къамаш барта доаладара процесс йохаяра, аьнна.

Советски Союзи Афганистани пачхьалкхенаша, дерригача машар безаш долча низаша хьал а лоацаш чIоагIа лаьрхIа я политически хьисапе гIулакх тоадара никъ чакхбаккха. Догдаха йиш йолаш хIама да хIанз а михьара яьнна латта Азера, Африка Къулбехьара Латински Америкера региональни конфликташ йолчара эггара хьалха йоаяь цIи цунах хургхилар.

ЕВРОПА ШИ ДАГА Я

Европа ши дага яьннай. Цу тайпара вывод е йиш я гаьна кхетар юкъерча боарамен кIезигагIен дола ракеташ дIаяхара хьакъехьарча советско - американски Договора кIал кулгаш яздаьчул тIехьагIа къаьнача континенте эттача гIулакхий анализ йича. Дуккха дукхагIбола европейцаш из исторически событи могаеш а ядерни йоаца Европа хьаяра эша хIама цунах лоархIаш а ба. Цхьабакъда Договора кулгаш яздаь шаькъа докъадала а кхелехьа НАТО-и США-и милитаристски гIозараш хабараш дувца болабалар Малхбузен Европера американски ракеташ «кIезигъялар» юхаметтаоттаданза даргдац, яхаш. Ма дарра аьлча, дувцар да континенте керда ядерни герз Iоаде доладе деза, Европана е цунна юхе ядерни низаш дIахIаоза, герза модернизаци елга сихде деза, яхилга.

Вашингтоне цхьаккха а хIама кходац европейцаш цу зуламеча наькъ тIа бахара. Европейски пхе мехка яхай сенаторий лаьрххIа группа, цунна юкъе демократически дукхагIбарий лидер Р. Бэрд, герзашцарча низашта йолча сенатски комиссе председатель С. Нанн а болаш. Кхыча конгрессменашца цхьана уж дакъалоацаш хиннаб «Веркунде» яхача Малхбузенгермански военно - научни общества Мюнхене вIашагIтехача дунен халкъашта юкъерча конференце. Цар кхоачашде лерхIар хиннад Европерча ядерни герза «компинсаци» а, «модернизаци» а яра идея европейцашта качйоллилга. Укх тайпара да «Абендцайтунг» яхача мюнхенски газето цу хьакъехьа белгалдаьккхар: «Нагахьа санна США-с дIадехарашка хьежача, гаьна кхетар юкъерча боараме а кIезигагIа дола ракеташ дIаяхарах ше мара доацаш хьахургдар да гаьна кхетар пхи бIаь километрал кIезигагIа долча ракеташта модернизаци елгеи кхы а дукхагIа герзаш Iоадарга дуккха миллиардаш ахча дIадохийталген».

«Веркунде» конференцен европейски столицашка пачхьалкхений деятелашца американски сенатораш вIашагIкхийттача хана яьча дискуссеша хьахьекхар, вIашагIкхийттача Штатий вIаштIехь ца даьннилга «кхы тIа герзаш Iоадара» деша хьакъехьа цхьа барт бе. Масала, малхбузехьара немций, язду «Вестдойче альгемайне» яхача газето, кхераш ба юххера а «Малхбузенгермански територе тIа ядерни герз тохара бола кхерам хьалха а санна юхебисар», яхаш. «ДикагIйола решени, — тIатох газето, — хургйолаш санна хет эрсаша яхачох тийшача а герзаш кIезигдара хьакъехьа переговораш е цIенхаштта доладелча а».

Цунца цхьана къаьгга гуш да Европе ядерни герзаш дIадахара лерагIа тIехьабараш хIанз укх сахьате кIезигагIа болга. Из духхьал дIааьннад М. С. Горбачева ХДС парте председатела заместительца Л. Шпэтоца вIашагIкхийттача хана: «Малхбузен Европе хIанз а кийча бац долчча тайпара оаха яхар кхетаде. Цига хьалха а санна Советски Союзах кхераш ба. Из кIоаргга чIоагIденнад. Из холуш да РСМД хьакъехьарча Договорах Европана хургдолчун мах беча хана, къаьстта вIашдухьала латта система йолча пачхьалкхенашцарча гIулакхашка «ядерни сдерживане» концепце тIара бовла ца тугарий оагIонгахьара. Цунна тIехьашка латт довзаш дола хьашташ, цу тайпара никъ юххера а харцахьа болга кхетадарал хIанз укх сахьате тIех дола хьашташ».

КЪОВСАМА КЕРДА ЭТАП

Фу хила йиш я юкъара медсестрай, автомобилестроителий, морякий, шахтерий? Цу риторически хаттара тахан Англе луш дола жоп цхьа маIан долаш да: цу берриганеша забастовка яьй шоаш бахача ла дезача, цу гIулакха консерваторий правительство бехке йолча халача социально - экономически хьалашта духьала.

Кердача шеро хьайийллар английски къахьегамхоша шоай бокъонаш бахьан долаш, капитала наступленешта духьала лоаттабеча къовсама керда этап. Консерватораша доал деча шерашка хьабе болх ца хилар шозза гаргга лакхденнад. 6 миллион саг къе вах, хIара биълагIа бола дезал тешшаме цIен тховкIийле йоацаш ба. Геттара тIехьа диса да дешар, унахцIено лораяр, чуIе цIенош хьалдар. ЦIаккха ца хиннача боарамашка кхаьчад зуламаш делга, наркомани, британски общества кхыдола социальни лазараш.

Ший антирабочи политикана еш йолча духьален анализ яра Тэтчера правительствас дикка холуш хIама техай профсоюзашта. Цхьабакъда мел могар цо дой а цунна мегадац уж юхатоха. Из къаьгга хьахьокх английски къахьегамхой стачечни къовсам дегIабоагIаш хиларо. Нагахьа санна 1986 шера забастовкаш ярах доадаь балха деноош ши миллион хиннадале, 1987 шера из таьрахь 3,5 миллионага кхаьчад, хIаьта укх шера, хIанз латтача гIулакхашка хьежача, из хьокхам кхы а лакхагIа хургья.

Шоай боарамашка, кIоаргалга диллача хIанзара яраш санна забастовкаш тIеххьарча 10 шера цIаккха а хиннаяц. Сайца латт «Форд мотор» яхача автомобильни гиганта ерригa 22 завод, забастовкаш еш ба Шотландера а Уэльсера шахтераш, сайца латт паромни переправаш, из бахьан долаш континентацара бувзам юкъагIбувл. Дуккха забастовкаш ю больницайн дарбан центрайи медицински зIамагIйолча персонала, из, масала, духьала я унахцIено лораяра къаман система йохае тори гIертара.

Къахьегамхой къовсам керда этап белгала я профсоюзаш кхотаенна, гIулакхаш цхьан бартагIа я денале а леладеш хиларца. Доккхал а деш английски министраша дийца профсоюзашта чIоагIа хIама техай яха хабараш кIал кIийле йоацаш хиннад. «Профсоюзаштен цар членаштен юкъе хIанз юха а бIубенна уж хилар хьахиннад», — язду «Индепендент» яхача газето. «Тэтчера тредюнионаш йохаяьй яхаш дийца хабараш массахана а хиннад дош доацар», — белгалдаьккхад парламента члена Майкл Мичера.

Англерча стачечни къовсама боарамаша хьахьокх профсоюзий общественно - политически лоархIам лакхбалар. Из хьахьокхаш да машаран ядерни герзаш дIадахаран тIехьа, хьабе болх ца хиларан социальни хьашташ кхоачашдарга дIадохийтар кIезигдаран духьала, кхалнаьха цхьатарра бокъонаш хиларан гонахьара Iалам лорадаран тIехьа лоаттабеча къовсаме цар хьинаре дакъалоацаш хилар. а.

Геннадий ШИШКИН.
(ТАСС).